

соціально вразливих груп населення, проте кількість матеріалів досліджуваної тематики в опрацьованих інтернет-ресурсах не є достатньою, оптимальною.

У підсумку зауважимо, що для підвищення ефективності інтернет-матеріалів, присвячених проблемам людей із особливими потребами, посилення соціального впливу інформації необхідно опубліковувати виступи, коментарі, поради відомих фахівців, зокрема з громадсь-

кого сектору, а також контактну інформацію про органи влади, установи, організації, добродійні фонди, до компетенції яких належить розв'язання проблем життя людей із особливими потребами. У перспективі варто досліджувати досвід різних ЗМІ, що інформують про людей із інвалідністю як про повноцінних осіб, а також аналізувати шляхи нівелювання, переосмислення упередженого ставлення в суспільстві до людей із фізичними вадами.

Література

1. Алпатова П. С. Людина з обмеженими фізичними можливостями в міському середовищі / П. С. Алпатова, Т. С. Зуб // Соціологія. — 2006. — № 1. — С. 7—16.
2. Головина Т. А. Отражение журналистами феномена инвалидности в СМИ / Т. А. Головина // Вестник ВГУ. Серия : Филология. Журналистика. — 2013. — № 2. — С. 137—141.
3. Красномоєць В. А. Людський розвиток осіб із інвалідністю в Україні: оцінка стану забезпечення / В. А. Красномоєць // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки : зб. наук. пр. / за заг. ред. : Л. М. Фільштейн. — Кіровоград : КНТУ, 2010. — № 17. — С. 367—374.
4. Стрельник О. О. Гендер, інвалідність та материнство: проблеми та перепони / О. О. Стрельник // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : зб. наук. пр. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. — Вип. 16. — С. 621—635.
5. Федорова О. А. Основные подходы к проблеме социальной интеграции инвалидов в современном обществе [Электронный ресурс] / О. А. Федорова // Современные проблемы науки. — 2013. — № 1. — Режим доступа : www.es.rae.ru/science/195-886.
6. Фудорова Е. Н. Некоторые теоретические аспекты социального статуса лиц с ограниченными возможностями / Е. Н. Фудорова // Пятые Ковалевские чтения : мат. науч.-практ. конф., 12—13 ноября 2010 г. / отв. ред. Ю. В. Асочаков. — СПб. : Скифия-принт, 2010. — С. 157—160.
7. Фудорова О. М. Роль ЗМІ у висвітленні життєвого успіху осіб із обмеженими можливостями в сучасній Україні / О. М. Фудорова // Соціологія майбутнього : наук. журн. з проблем соціології молоді та студентства. — 2011. — № 2. — С. 115—132.
8. Фудорова О. М. Роль мас-медіа у формуванні громадської думки щодо осіб із обмеженими можливостями: експертні оцінки / О. М. Фудорова // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. — 2012. — № 993. — Вип. 29. — С. 117—125.

УДК 007:304:659.3

О. П. Подпруджнікова

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Спеціалізовані інтернет-ресурси як засіб інформування в аспекті інтеграції в суспільство осіб із особливими потребами

Подпруджнікова О. П. Спеціалізовані інтернет-ресурси як засіб інформування в аспекті інтеграції в суспільство осіб із особливими потребами. Статтю присвячено дослідженню інформаційних та інтегративних можливостей спеціалізованих інтернет-ресурсів в контексті формування інклюзивного середовища. В роботі вивчається специфіка інформування користувачів сайтами, які висвітлюють проблеми лю-

дей із функціональними порушеннями, особливості подачі інформації відповідно до фізичних особливостей реципієнта, а також інтегративні та адаптивні перспективи, котрі здатні відкривати популярні додаткові сервіси, реалізовані на спеціалізованих інтернет-ресурсах.

Ключові слова: *інтернет-ресурси, інформування, інтеграція, інклюзія, адаптація, засоби масової інформації, особи з особливими потребами, інвалідність.*

Подпружнікова О. П. Специализированные интернет-ресурсы как средство информирования в аспекте интеграции в общество лиц с особыми потребностями. Статья посвящена исследованию информационных и интеграционных возможностей специализированных интернет-ресурсов в контексте формирования инклюзивной среды. В работе изучается специфика информирования пользователей сайтами, которые освещают проблемы лиц с функциональными нарушениями, особенности подачи информации в соответствии с физическими особенностями реципиента, а также интеграционные и адаптационные перспективы, которые способны открывать популярные дополнительные сервисы, реализованные на специализированных интернет-ресурсах.

Ключевые слова: *интернет-ресурсы, информирование, интеграция, инклюзия, адаптация, средства массовой информации, лица с особыми потребностями, инвалидность.*

Podpruzhnikova O. Specialized online resources as a means of informing in the aspect of integration of persons with disabilities into society. The article is devoted to information and integration of specialized Internet resources in the context of an inclusive environment. The article examines the specifics of users informing by sites dedicated to problems of persons with functional impairment, especially information recipient, physical properties, respectively, as well as integration and adaptation perspectives, which are able to open popular additional services which are implemented at specialized Internet resources.

Keywords: *Internet resources, information, integration, inclusion, adaptation, media, people with disabilities, disability.*

Соціальна інтеграція людей із обмеженими функціональними можливостями є одним із пріоритетних об'єктів уваги в розвинених країнах світу. Це одна зі складових гармонізації відносин між різними соціальними групами та важливий чинник успішного творення єдиної системи цінностей та ідеалів [4]. Важливу роль у цьому контексті відіграє інформування аудиторії про ті чи інші важливі для людей із особливими потребами події, донесення корисної інформації тощо.

На жаль, висвітлення тих чи інших сфер життя осіб із інвалідністю традиційними ЗМІ є неповним та, як правило, не відповідає завданням їх інтеграції в суспільство. Проте саме ЗМІ нерідко виступають важливим фактором соціальної адаптації цієї категорії громадян, не тільки визначаючи їх систему цінностей, але і впливаючи на ставлення до них суспільства [1:304]. Так, в українських мас-медіа в більшості випадків увага аудиторії концентрується на проблемах соціальної допомоги та медико-технічного забезпечення (проблеми вибору та отримання протезів, візків та інших допоміжних засобів), рідше – спостерігаємо повідомлення про значущі спортивні перемоги або творчі успіхи як приклади досягнень попри страждання. При цьому майже ніколи не зустрічаємо в матеріалах ЗМІ людину з інвалідністю в ролі експерта в певній сфері, матері, пересічного учасника різних суспільно значущих подій.

У результаті в суспільстві формується об-

раз особи з особливими потребами як людини якщо не хворої, то принаймні такої, яка постійно потребує особливих умов та піклування, не здатної виконувати більшість базових соціальних ролей. При цьому проблема негативного стереотипу інвалідності самими журналістами не усвідомлюється тією мірою, якої було б достатньо для ефективної інтеграції [4]. Ситуація також ускладнюється наявністю суб'єктивних підстав для дезінтеграції, таких як недорозвиненість громадської свідомості, слабкі мотиваційні механізми, нестійкість прагнення незалежного життя та соціальної суб'єктності [2], недостатньо високий рівень пристосованості міської інфраструктури та інші технічні перешкоди.

За названих обставин вважаємо за необхідне констатувати, що наразі традиційні вітчизняні ЗМІ не виконують належним чином інтегративної функції, недостатньо ефективно впливають на існуючі в суспільстві стереотипи, котрі ускладнюють процес усебічної інтеграції груп населення із функціональними обмеженнями, та не вповні забезпечують потреби людей із інвалідністю в комунікації – як у вигляді отримання необхідної загальної або специфічної інформації, так і на рівні формування образу такої людини як повноцінного та рівноправного учасника всіх сфер суспільного життя.

За таких умов посилюється потреба в спеціалізованих засобах масової інформації, здатних забезпечувати комунікаційні потреби лю-

дей із особливими потребами. Найчастіше в якості таких засобів обираються інтернет-ресурси через їх здатність доносити інформацію у формах, зручних для сприйняття особами зі специфічними порушеннями.

Попри очевидну актуальність порушених нами питань, знаходимо небагато розвідок, присвячених переважно шляхам інтеграції осіб із особливими потребами інструментами традиційних засобів масової інформації. Серед авторів таких робіт – М. Н. Кім, Г. В. Лазутіна, А. А. Рябова, А. А. Тертичний та інші. Проте майже зовсім увага не приділяється саме спеціалізованим інтернет-ресурсам як засобу інформування та соціальної інтеграції людей із особливими потребами.

Тож метою нашої статті є виявлення специфічних інтегративних і комунікативних функцій та переваг спеціалізованих інтернет-ресурсів, ініційованих громадськими організаціями або окремими ініціативними групами.

Однією з головних переваг спеціалізованих інтернет-ресурсів, порівнянні з неспеціалізованими ЗМІ та спеціалізованими друкованими виданнями, є *можливість отримати інформацію у вигляді, зручному для сприйняття* конкретним адресатом. Так, наприклад, на сайті Харківської громадської організації незрячих юристів (<http://jurist.org.ua>) користувачеві надається можливість регулювати розмір шрифту незалежно від налаштувань браузера, а також реалізована віртуальна громадська приймальня, завдяки якій людина з труднощами пересування може поставити питання юристу, не виходячи із власної квартири. Також на спеціалізованому інтернет-ресурсі для інвалідів disability.ru реалізований чат, у якому, завдяки специфічному технічному рішенню програмістів, мають змогу без перешкод спілкуватися як люди без вад, так і незрячі користувачі.

Серед не менш важливих інформаційних можливостей, які надають спеціалізовані інтернет-ресурси, – *можливість отримати специфічну інформацію*. Це нерідко юридична інформація, завдання якої – допомогти боротися з випадками дискримінації по відношенню до людей із різного роду вадами, відомості про різноманітні технічні прилади та актуальні наукові відкриття, спрямовані на подолання тих чи інших хвороб або оптимізацію реабілітаційного процесу, інформація про вакансії, які можуть зацікавити цільову аудиторію. Також відповідні ресурси нерідко розміщують повідомлення про спеціальні святкові, спортивні та інші заходи

для людей із особливими потребами. Така інформація наявна на більшості сайтів громадських організацій, проте майже зовсім не висвітлюється традиційними ЗМІ через низький рівень зацікавленості в ній широкої аудиторії.

Окрім інформаційних функцій спеціалізованих інтернет-ресурсів, варто відзначити також інтегративні. Так, велика кількість відповідних сайтів надає можливості для професійного самовизначення та самореалізації осіб із особливими потребами. На вже згаданому ресурсі Харківської громадської організації незрячих юристів для користувачів працюють безпосередньо люди з вадами зору, а творці інтернет-сторінки Благодійного фонду розвитку комп'ютерних та інформаційних технологій для інвалідів «АІК» (<http://www.aik.ua>) – переважно люди, які пересуваються на інвалідних візках. Окрім розміщення різноманітної інформації про події та заходи, пов'язані з актуальними проблемами людей із інвалідністю, за допомогою сайту залучаються бажані взяти участь у різних програмах, спрямованих на навчання ІТ-спеціальностям, а також пропонується безкоштовне створення сторінок неприбутковим організаціям. Також варто відзначити сайт Наукового товариства інвалідів «Інститут соціальної політики» (<http://isp.rehab.org.ua>), де висвітлюються як наукові події, що стосуються проблем інвалідності, так і окремі дослідницькі успіхи людей із особливими потребами. Такі інтернет-ресурси, окрім власне допомоги в трудовій самоідентифікації та надання можливості отримання професійного досвіду, сприяють формуванню образу людей із інвалідністю як конкурентоспроможних суб'єктів ринку праці та наукового процесу.

Важливим фактором соціальної адаптації осіб із особливими потребами є *актуалізація творчого потенціалу*. Так, на вже згаданому сайті Наукового товариства інвалідів «Інститут соціальної політики» розміщуються фотографії робіт лауреатів творчих конкурсів. Деякі зі спеціалізованих інтернет-ресурсів, серед яких уже згадуваний портал disability.ru надають можливість створити власний блог. Окрім цього, існує інтернет-радіостанція «Smile», де в якості діджеїв виступають люди з різного роду функціональними обмеженнями. Вважаємо, що такі сервіси здатні не лише розкрити творчий потенціал залученої особи та мотивувати на подальшу актуалізацію здібностей, але й ефективно формувати образ людини з інвалідністю як усебічно розвиненої особистості.

Одним із неоднозначних аспектів вивчення спеціалізованих інтернет-ресурсів є інтегративна сутність *комунікаційних можливостей*, котрі вони надають. Більшість таких сайтів мають форуми та чати, де користувачі можуть обговорити ті чи інші події і явища, а також розширити коло соціальних контактів. Такі сервіси надають додаткові можливості для самореалізації, створення нових соціальних зв'язків, розвитку комунікаційних навичок, що більшість самих користувачів оцінюють як позитивне явище. Проте виникає загроза заміщення різноманіття соціальних контактів вузьким колом осіб зі схожими функціональними особливостями, спілкування за інтересами – спілкуванням за фізіологічними ознаками, що здатне створити більш комфортні психологічні умови для комунікації, проте значно обмежує інтегративний ефект.

Аналізуючи переваги, котрі надають користувачам спеціалізовані інтернет-ресурси, варто відзначити також сервіси, покликані допомогти в *реалізації людей із особливими потребами у сфері гендерних відносин*. Для реалізації таких функцій розробники спеціалізованих сайтів найчастіше вдаються до створення сторінок знайомств, дощок оголошень або чатів. Відповідний контент знаходимо на вже згаданому порталі «Disability», а також на сайтах www.inva-life.ru, www.inva-support.cn тощо. Нерідко зустрічаємо навіть ресурси, повністю присвячені знайомствам: сайт знайомств «Надія» (disability-people.com), mykontakts.org, alldisabled.com, kontakts.kiev.ua, problemmeeting.ru тощо, – а також сторінки в соціальних мережах, спрямовані на забезпечення можливості гендерної самореалізації для осіб із особливими потребами. З огляду на те, що такі сервіси містять більшість сайтів відповідного спрямування, робимо висновок про їх популярність серед цільової аудиторії, а відтак

– і про наявність бар'єрів, котрі ускладнюють реалізацію гендерних функцій за межами інтернет-спілкування. Серед них найбільш складними для самостійного подолання є значна кількість фізичних бар'єрів, відсутність спеціально обладнаного транспорту, в'їздів у будівлі, ліфтів та місць громадського користування, а також наявні в суспільстві стереотипи, пов'язані з образом людини з фізичними обмеженнями, в результаті яких суспільство відмовляє інвалідам у статевого вираженні, розглядаючи цю категорію безвідносно статі [3]. Проте варто констатувати, що гендерний аспект самореалізації є важливим елементом соціалізації осіб із особливими потребами, що підтверджується популярністю відповідних сервісів на спеціалізованих інтернет-ресурсах.

Отже, констатуючи недостатність уваги, яка приділяється соціальній інтеграції людей із особливими потребами традиційними ЗМІ, незадовільну інтенсивність та якість їх роботи, спрямовану на формування у свідомості широкої аудиторії образу людини з інвалідністю як повноцінного учасника всіх сфер суспільного життя, варто погодитися також із тим, що спеціалізовані інтернет-ресурси здатні виконувати функцію інформування лише частково – через специфіку самого каналу комунікації та відносно вузьку аудиторію. Проте великого значення для соціальної адаптації користувачів із особливими потребами набувають додаткові сервіси, специфічні саме для спеціалізованих інтернет-ресурсів, котрі здатні допомогти людині із функціональними обмеженнями актуалізувати творчий потенціал, реалізуватися у професійній чи особистій сферах або просто розширити коло соціальних контактів. Тож їх роль у соціальній інтеграції осіб із особливими потребами й надалі залишатиметься надзвичайно актуальною.

Література

1. Мазунина Н. А. Современные российские СМИ как инструмент отражения процесса социальной интеграции лиц с ограниченными возможностями здоровья [Электронный ресурс] / Н. А. Мазунина // Историческая и социально-образовательная мысль. — 2014. — № 4 (26). — С. 304—307. — Режим доступа : <http://www.hist-edu.ru/index.php/hist/article/view/413/407>.
2. Петросян В. А. Интеграция инвалидов в российское общество : дисс. на соискание науч. степени докт. соц. наук [Электронный ресурс] / В. А. Петросян — М., 2011. — Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/integratsiya-invalidov-v-rossiiskoe-obshchestvo>.
3. Петруняк Н. Особливості усвідомлення інвалідності дівчатками-студентками: гендерний аспект [Електронний ресурс] / Надія Петруняк // Український науковий журнал "Освіта регіону. Політологія. Психологія. Соціальні комунікації". — № 3. — К., 2011. — Режим доступу :

<http://social-science.com.ua/article/602>.

4. Рябова А. А. Журналистика как инструмент социальной интеграции людей с инвалидностью : дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук : 10.01.10 [Электронный ресурс] / Рябова Алёна Александровна. — М., 2011. — 178 с. — Режим доступа : <http://mediascope.ru/node/884>.

УДК 070:316.772.3:004.738.5

О. О. Полумисна

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
**Соціальні мережі як засіб комунікації для людей із обмеженими
можливостями (на прикладі «ВКонтакте»)**

Полумисна О. О. Соціальні мережі як засіб комунікації для людей із обмеженими можливостями (на прикладі «ВКонтакте»). У статті проаналізовано роль комп'ютерних технологій та Інтернету в житті людей із обмеженими можливостями, розглянуто вплив соціальних мереж, зокрема соціальної мережі «ВКонтакте», на комунікацію цих людей, умови їх адаптації до соціуму.

Ключові слова: комунікація, соціальні мережі, інтернет-співтовариство.

Полумысная О. А. Социальные сети как средство коммуникации для людей с ограниченными возможностями (на примере «ВКонтакте»). В статье проанализировано роль компьютерных технологий и Интернета в жизни людей с ограниченными возможностями, рассмотрено влияние социальных сетей, в частности социальной сети «ВКонтакте», на коммуникацию этих людей, условия их адаптации к социуму.

Ключевые слова: коммуникация, социальные сети, интернет-сообщество.

Polumysna O. Social networks as a means of communication for people with special needs (based on the example of the «VKontakte»). The article analyses the role of computer technology and the Internet in the life of people with special needs. It also considers the influence of social networks, in particular the social network «VKontakte», on the communication of these people, their adaptation to social environment.

Keywords: communication, social networks, internet community.

На сьогодні завдяки прогресивному розвитку комп'ютерних технологій та Інтернету, який за останні десятиліття перетворився на найпопулярнішу інформаційно-комунікаційну структуру, з'явилися значні переваги для людей із обмеженими можливостями. Мережа дозволяє брати їм активну участь у суспільному житті, і саме інтернет-технології дають змогу людині з обмеженими можливостями жити більш повноцінним життям, аніж це було раніше.

Інвалідність як соціальне явище притаманна кожній державі. Рівень інвалідизації в наш час становить близько мільярда, а це 15 % від усього світового населення. В Україні ця проблема становить близько 6 %.

Відповідні проблеми багаторазово підніма-

лися науковцями в різноманітних контекстах [1–5] з метою оптимізації ситуації.

Світова спільнота ставить перед собою завдання полегшити цим людям життя. Для прикладу можна навести діяльність міжнародної професійної організації Internet Society, яка займається розвитком і забезпеченням доступності мережі Інтернет. Ця організація співпрацює з органами влади та іншими інтернет-товариствами з метою покращити доступ до Інтернету для людей із обмеженими можливостями, усунути бар'єри, які заважають особі з інвалідністю повноцінно брати участь у житті суспільства, а саме: мають бути розроблені веб-сайти для людей із поганим зором, послуги мають бути доступними за ціною та ін. Також ця організація разом із іншими керівними, ре-